

Molnár Tibor

Az 1956-os forradalom eseményei a vajdasági magyar nyelvű sajtóban¹

Az 1956-os magyarországi forradalom megdöbbenést keltett a világban. Európa szívében – a hidegháború közepette – egy nép megpróbálta kezébe venni sorsának irányítását: felkelt bel- és külföldi elnyomói ellen, hogy kivívja szabadságát és nemzeti függetlenségét. A szuezi válság mellett világszerte a magyarországi hírek foglalták el a lapok címdoldalait. Az események nagy izgalmat keltek a határon túli magyarság körében: attól függően azonban, hogy melyik utódállamban éltek, a híreket különböző tálalásban kapták, különböző információkhoz juthattak. A Jugoszláviában élő magyarságnak volt – az ország különleges helyzetéből eredően – talán legjobb rálátása a magyarországi eseményekre a többi „népi demokratikus” államban élőkkel szemben. Ez elsősorban a vajdasági magyar nyelvű sajtó érdeme volt.

A vajdasági magyar nyelvű sajtó az 1950-es években

A tájékoztatás valamennyi társadalmi rendszerben fontos szerepet töltött és tölt be, mivel hatással van az emberek gondolkodásmódjának formálására. Az aktuális hatalom ezúton igyekszik megnyerni elképzelései számára a tömegeket, úgy magyarázni az egyes eseményeket, ahogy az érdekeinek legjobban megfelel.

Az 50-es években egyre nagyobb teret hódított a rádió: az éteren keresztül jutottak el a hallgatókhoz leggyorsabban a hírek, és már kezdett szárba szökkenni az új médium, a televízió is. A sajtó, a napi- és hetilapok azonban még mindig megkerülhetetlenek voltak.

A II. világháborút követően Jugoszlávia a szocializmus útjára lépett, megkezdte az új társadalmi rendszer felépítését. A hatalom e tevékenységnek rendelt alá mindent, és ez alól a tájékoztatás sem képezhetett kivételt. Ezt úgy érték el, hogy a régi lapok helyett újakat alapítottak. Az új lapok szerkesztői és újságírói a szocialista társadalmi rendszer szellemében, a Párt által megszabott és ellenőrizett módon készítették az újságokat. Ez természetesen elkerülhetlenné tette a mindenkori cenzúrát is.

¹ Cikkünk a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltárának VII. Levéltári Napján 2006. október 19-én elhangzott előadás. Közléséhez a szerző hozzájárult, amit ezúton is köszönünk neki.

A Vajdaságban megjelenő magyar nyelvű hetilapok, és az egyetlen napilap is az említett célokat szolgálta. Az 50-es évek közepén a Vajdaságban három magyar nyelvű hetilap jelent meg:

- a *7 Nap*, a Szocialista Szövetség hetilapja; szerkesztőségének székhelye Szabadkán volt;
- az *Ifjúság*, a Népi Ifjúság Tartományi Vezetőségének hetilapja; szerkesztőségének székhelye Újvidéken volt;
- a *Dolgozók*, a Vajdasági Tartományi Szakszervezeti Tanács hetilapja; szerkesztőségének székhelye Újvidéken volt.

Egyetlen magyar nyelvű, „országos” napilapként az újvidéki *Magyar Szó* jelent meg, hivatalosan a Dolgozó Nép Szocialista Szövetségének magyar nyelvű napilapjaként.

A jugoszláv lapok előnye a népi demokráciákban megjelenő lapokkal szemben az volt, hogy nagyobb számú hírforrással rendelkeztek. A hazai hírforrások (TANJUG,² JUGOPRESS) mellett felhasználták a szocialista országok távirati irodái (MTI, PAP, CSTK, TASZSZ)³ és a nyugati hírügynökségek (Reuters, AFP)⁴ által közölt híreket is. A jugoszláv lapoknak az 1956-os forradalom napjaiban magyar nemzetiségű vagy magyarul jól beszélő saját tudósítójuk is volt Magyarországon. A magyarországi események bemutatásában előszeretettel közölték – mivel az újvidéki szerkesztőknek nem voltak e téren nyelvi nehézségeik – a budapesti rádió híradásaiban elhangzott híreket is. Ugyanez vonatkozik a magyarországi lapokra is: hírközlő eszközeink felhasználták a *Szabad Nép*, a *Szabad Ifjúság*, a *Népszabadság* egyes cikkeit.

A hetilapok megjelenésük dinamikájából kifolyólag egy-egy hét teljes híryanagát közölték általában hírmagyarzatok alakjában. Ebből kifolyólag az 56-os események követésére – ahol a helyzet sokszor percről percre változott – kevésbé voltak alkalmasak. Kivételt talán a szabadkai *7 Nap* képez, melynek a forradalom során kiküldött tudósítója tartózkodott Magyarországon, de ezek az írások is egy-két hetes időszakot átfogó tudósítások.

A magyarországi 56-os történések vajdasági sajtóvisszhangjának követésére a *Magyar Szó* napilapot értékeltük a legmegfelelőbbnek, habár az egyes események bekövetkezése és a rájuk vonatkozó tudósításnak a lapban való megjelenése egy-két, ritkábban – ha az újságíró akadályozva volt – akár három napot is késleltetett. Ezeket az újsághíreket olvasva, a történelmi tények ismeretében megtudhatjuk, milyen információkat hagyott meg a jugoszláv cenzúra a magyar napilap olvasóinak.

² Telegrafska agencija nove Jugoslavije (jugoszláv hírügynökség).

³ Magyar Távirati Iroda, lengyel, csehszlovák, szovjet hírügynökség.

⁴ Brit és francia hírügynökség.

Első hírek a forradalomról

A Jugoszláviában vendégeskedő magyar állami és pártküldöttség 1956. október 22-én fejezte be látogatását. Az egyhetes látogatás során a magyar delegáció – melynek Gerő Ernő, Kádár János és Hegedűs András is tagjai voltak – beutazta Jugoszlávia több tagköztársaságát, jugoszláv állami és pártvezetőkkel folytatott tárgyalásokat, többek között Titóval is. A tárgyalások mindkét fél számára fontosak voltak a kétoldalú kapcsolatok rendezése végett, Magyarország számára pedig külön azért is, mert a pártvezetés a jugoszláv mintát kívánta felhasználni az ekkor már szemlélatomást zsákutcába jutott magyarországi társadalmi viszonyok orvoslására. Az újvidéki *Magyar Szó* a magyar delegáció látogatásáról és tárgyalásairól részletesen beszámolt, október 25-ig Magyarországgal kapcsolatosan más hírt nem is közöltek.

A „hírzárlatot” – ami feltehetően annak következtében állt be, hogy a jugoszláv politikai vezetést is váratlanul érték az október 23-án kezdődő magyarországi események – a *Magyar Szó* 1956. október 25-ei *Nagy Imre miniszterelnök felhívása a rend helyreállítására* című cikke törte meg.⁵ A cikk a beérkezett hírugynökségi jelentések, valamint a budapesti rádió híradásai alapján részletesen beszámol az október 23-ai és 24-ei eseményekről: közlik Gerő Ernő október 23-ai, és Nagy Imre október 24-ei rádióbeszédét is.

A szovjet csapatok segítségét kérték cím alatt a budapesti rádió jelentésére hivatkozva közlik, hogy a szovjet csapatok fegyveresen is beavatkoztak a felkelés elfojtásába: „... a Varsói Szerződés értelmében segítségért folyamodtak a szovjet csapatokhoz. A szovjet alakulatok a kérésnek eleget téve részt vesznek a rend helyreállításában...”⁵ A jugoszláv kormány első hivatalos hírmagyarázatát október 27-én közölte a *Magyar Szó*: Branko Drašković külügyi sajtószóvivő nyilatkozott a magyarországi helyzettel kapcsolatban. Nyilatkozatából kitűnik, hogy a jugoszláv vezetés helyeselte a magyar kormány lépéseit: „... az, amit a mai vezetőség szükségesnek tart megtenni, a széles néprétegek követelésének vonalán mozog.” A szovjet csapatok beavatkozásával kapcsolatosan a következőket nyilatkozta: „Ha idejében számoltak volna a tragikus budapesti eseményekhez vezető okokkal, akkor – meggyőződésünk szerint – ezekre az eseményekre nem került volna sor.”

A *Magyar Szó* ugyanezen a napon közölte azt a hírt, mely szerint október 25-én az újpesti Egyesült Izzóban megalakult az „első munkástanács”.

Az október 28-ai szám már nyugodtabb hangvétellű. Megalakult az új magyar kormány című cikkében a budapesti rádió híradására hivatkozva jelenti, hogy megalakult a Nagy Imre vezette kormány. A harcok csillapodásáról is hírt ad, de figyelmeztet, hogy ez nem jelenti az összecsapások befejezését, hiszen még min-

⁵ A *Magyar Szó* (a továbbiakban MSz) 1956-ban a XIII. évfolyamában járt. 1956-ban az október 25-i szám az évben a 292. volt.

dig tartanak a szovjet csapatok hadműveletei. Hírül adja, hogy a Nemzetközi Vöröskereszt jelezte a Magyar Vöröskeresztnek: több ország segélyt ajánlott fel az országnak.

Közben megkezdődtek a nemzetközi diplomáciai manőverek is. Erről ad hírt az ENSZ székhelyéről – New Yorkból – az APF által közölt *Az USA, Anglia és Franciaország a Biztonsági Tanács elé terjeszti a magyarországi eseményeket* című cikk, amelynek zárómondata: „... a három nagyhatalom figyelmeztet a külföldi haderő magyarországi akciójával előidézett helyzetre és a magyar nép jogának elfojtására”.⁶ Jellemző, hogy a jugoszláv sajtó – és a *Magyar Szó* is – következetesen végigkövette külföldi hírügynökségek és saját tudósítója útján az ENSZ-ben Magyarországról folytatott vitát, és tudósított is róla.

Érdekességként közlik az Olasz Kommunista Párt véleményét a Magyarországon kialakult helyzetről.⁷ Minthogy a nyugat-európai kommunista pártok erős szovjet befolyás alatt álltak, a cikk szerint a szovjet beavatkozásra az olasz kommunisták úgy tekintettek, hogy arra a magyar nép és a szocializmus érdekében került sor.

A lap október 29-én megjelent *Új kormánynyilatkozat a magyarországi eseményekről* című tudósítása Nagy Imre 1956. október 28-án délután a rádió által közvetített nyilatkozatát közli. Ennek legfontosabb mozzanataként a szovjet csapatok Budapestről történő kivonásáról kötött egyezmény megszületését emeli ki: „... A magyar kormány megállapodott a szovjet kormánnyal, hogy a szovjet csapatok azonnal megkezdik a kivonulásukat Budapestről, s az új karhatalom megalakulásával egyidejűleg elhagyják a város területét. A magyar kormánytárgyalásokat kezdeményez a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió közötti kapcsolatokról, többek között a Magyarországon állomásozó szovjet haderő visszavonásáról a magyar-szovjet barátság szellemében, a szocialista országok közötti egyenjogúság és nemzeti függetlenség alapján.” Bejelenti az ÁVH megszüntetését is. Az 1956. október 30-ai *Magyar Szó* címlapján Tito jugoszláv pártfőtitkárnak az MDP¹⁴ Elnökségéhez intézett levele dominál, melyet a lap *Csodálattal adózunk mindazoknak, akik ma Magyarországon a tragikus harcot az újjászületés korszakává teszik* címmel közöl. A levélben Tito az előállt helyzetért Rákosit és Gerőt teszi felelőssé. Felszólít a vérontás beszüntetésére, és arra inti a magyar kommunistákat, hogy őrizzék meg a szocializmus vívmányait. Támogatásáról biztosítja Kádár János és Nagy Imre politikáját.

Ennek némileg ellentmond az ENSZ székhelyéről beérkezett jelentés, amely szerint Jugoszlávia tartózkodott a szavazástól a Biztonsági Tanács azon ülésén, amelyen a magyarországi helyzet megvitatásának napirendre tűzéséről döntöttek, mert „... a magyar kormánynak időt kell adni a béke helyreállítására...”.⁸

⁶ MSz 1956. okt. 29.

⁷ MSz 1956. okt. 27.

⁸ MSz 1956. okt. 29.

Az MTI jelentése szerint a szovjet csapatok megkezdték a kivonulást, a lap pedig varsói forrásokra hivatkozva jelzi, hogy „... Gerő Ernő hívta meg a szovjet csapatokat, hogy lépjenek közbe, amikor kitört a felkelés.”

Ezen a napon híreket közölnek a nemzetőrség alakulásáról és a külföldi segélyek Magyarországra érkezéséről. Érdekességként áttekintést adnak a moszkvai lapok írásából, melyek szerint „... ellenforradalmi puccsra került sor...”, de közli a Szabad Népek a Pravda cikkére adott válaszát is.

Október 31-én *A koalíciós pártok együttműködésére alapozzák a kormányzást* címen a lap közli Nagy Imre október 30-i rádióbeszédét, amelyben bejelenti az egypártrendszer megszűnését és az új, koalíciós nemzeti kormány megalakulását.

Az 1956. november 1-jétől 4-ig tartó időszakban a *Magyar Szó* tudósított a Magyarországon zajló eseményekről: az MSZDP⁹ megalakulásáról, Mindszenty József hercegprímás kiszabadulásáról. Ebből az időszakból a legértékesebb tudósításokat a lap Budapesten tartózkodó újságírója, Apró Mátyás küldte.

A Magyar Szó tudósítójának jelentései 1956. október 25. és november 4. között

Az október 26-ai szám már saját tudósítója, Apró Mátyás október 25-i keltezésű telefonjelentését közli. Az újságíró október 25-én lépte át a jugoszláv-magyar határt azzal a szándékkal, hogy Budapestre utazik. Ekkor azonban csupán Soroksárig jutott el, ahonnan visszafordították. Közben azonban sikerült olyan emberekkel beszélnie, akik szemtanúi voltak a budapesti harcoknak, és nyilatkozni tudtak az ott kialakult helyzetről. Szeged és Budapest között személyesen látta a főváros irányába vonuló szovjet harckocsikat. Hogy lapját tudósítani tudja, Aprónak vissza kellett térnie Horgosra, mivel Magyarországon nem működött a külföldre irányuló telefon-összeköttetés.

A lap 26-ai számában tájékoztat Gerő Ernő leváltásáról, és közli Kádár János rádióbeszédét, melyben az „ellenforradalmárok” megjelenésére figyelmeztet. Közli Nagy Imre rádióbeszédét is, amelyben felveti a szovjet csapatok Magyarországról történő kivonásának lehetőségét és a két ország kapcsolatai új alapokra helyezésének szükségességét.

Apró Mátyás – tudósítása leadását követően – még október 25-én az esti órákban visszatért Magyarországra, és Kecskemétre utazott. Itt azonban – a Kecskeméten lejátszódó harci cselekmények következtében – a bekerített városban rekedt. Következő tudósítását csak október 28-ai keltezéssel a *Magyar Szó* az 1956. október 29-ei számában tudta közölni. Ekkor tájékoztat az október 26–27-i kecskeméti eseményekről: a vörös csillagok, címerek leveréséről, a foglyok kiszabadításáról, majd az azt követő súlyos harcokról. Tudósításában kidomborítja a „jószándékú, becsületes tömeg” és a „kisebb ellenforradalmi csoport” szerepét, amit

⁹ Magyar Szociáldemokrata Párt.

a hivatalos álláspont is képviselt. Az újságíró e tudósítását is Horgosról volt kénytelen elküldeni.

A kecskeméti harcok befejezését és az október 28-i általános tüzszünetet kihasználva a *Magyar Szó* tudósítójának sikerült bejutnia Budapestre. Innét október 31-én küldte jelentését, amit a lap november 1-jei száma közölt *Budapest utcáin* címmel. Ez a jelentés hangvételében már lényegesen különbözik az október 28-aitól: szó sincs már ellenforradalomról és ellenforradalmi elemekről. Az újságíró következetesen forradalomról beszél, kiemelve az ifjúság, a munkásság és a kommunisták részvételét. Hangsúlyozza az eufórikus közhangulatot, amit a szovjet csapatok kivonulása okozott. Tudósít a koalíciós kormány megalakulásáról és a pártok szerveződéséről, valamint a Budapestet ért pusztításokról. Megjegyzi, hogy a főváros közbiztonságát a rendőrség, a honvédség és a felkelők közös őrtárai szavatolják, de több helyen sor került ÁVH-s tisztek meglincselésére. A politikai élet pezsdülését véli felfedezni a nagyszámú új lap megjelenésében. Kiemeli, hogy a felkelők nem kívánják a régi rendszer visszatérését, de hogy egységes távlatot még nem látnak.

Meglátogatja Kecskemétet is, ahol hasonló helyzetet talál, mint a fővárosban: újraszerveződnek a pártok, és visszakövetelik egykori székházait. A Budapest-Kecskemét útvonalon ekkor – tankok helyett – csak a fővárosba élelmiszert szállító teherautókat lehetett látni.

Reményét fejezi ki, hogy a munkásság nem engedi ki kezéből sorsának irányítását, és hogy a szocialista demokráciáért vívott harcból az értelmiség is hathatósan kiveszi a részét.

Apró Mátyás következő tudósítása november 1-jei keltezéssel a lap november 2-ai számában jelent meg *A magyar kormány felmondta a Varsói Egyezményt* címmel. E cikkben tájékoztatja a Magyar Szó olvasóit arról, hogy Nagy Imre magához kérte Andropov szovjet nagykövetet. A tárgyalás során magyarázatot kért arról, hogy miért érkeznek újabb szovjet katonai alakulatok Magyarországra. Közli a miniszterelnök bejelentését, hogy felmondják a Varsói Szerződést, valamint hogy semlegességük garantálását az ENSZ-től és a nagyhatalmaktól várják. Ezután kitér a pártok, elsősorban az FKGP¹⁰ és az MSZDP programjára. Tájékoztat Kelemen Gyulával – az MSZDP főtitkárával – folytatott beszélgetéséről is. A budapesti pártház ostromát nem említi, de leírja, hogy a „Keleti pályaudvar előtti téren”¹¹ napok óta egy földalatti rejtett börtönt keresnek, amelyben politikai foglyok raboskodnak.

A Magyar Szó tudósítójának a második szovjet fegyveres beavatkozás¹² előtti utolsó jelentését november 2-i keltezéssel a Magyar Szó 1956. november 3-ai

¹⁰ Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt.

¹¹ A kutatás színtere valójában a pártház előtti Köztársaság tér volt.

¹² Vihar (Forgószél) hadművelet. 1956. november 4-én.

száma közölte, melynek címe *A nap hírei Budapesten*, alcímei: *Újabb szovjet egységek Magyarországon – A Kilián-laktanya hőségénél*. Ebben a tudósításban szó esik az MSZMP¹³ megalakulásáról, valamint az újabb szovjet csapatoknak Magyarországra érkezéséről, amiről a magyar hatóságoknak pontos értesülései voltak. A tudósító azon igyekezete, hogy találkozzon Maléter ezredessel – aki akkor a hadügyminiszter-helyettes posztját töltötte be – sikertelen maradt. A HM-ben¹⁴ várakozva az ott összesereglett küldöttektől sok hasznos információt szerzett arra vonatkozóan, hogy miként képzelik el az ország jövőjét. Ezeknek az embereknek véleménye Apró szerint „...Magyarországnak szabad, független, semleges országnak kell lennie, osztrák vagy svájci mintára. De a jugoszláv példát is emlegették, sőt volt közöttük olyan is, aki szerint Jugoszlávia, Magyarország és Lengyelország egy erős, semleges ország-csoport lehetne Európa szívében...”.

Ezt követően már nem jelent meg a Magyar Szóban olyan Budapestről származó cikk, amelyet Apró Mátyás írt volna alá.

Magyarországgal kapcsolatos cikkek a Magyar Szóban 1956. november 5-től

A második szovjet beavatkozás kezdetét követően a jugoszláv sajtó ismét a budapesti rádió és a hírügynökségek tájékoztatására szorult, ugyanis újságíróik a szovjet támadást követően kénytelenek voltak elhagyni Budapestet.

A *Magyar Szó* november 5-ei száma címlapján hozza a Kádár János vezette Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány megalakulásának hírét, és közli programját. Ezen a napon adnak először hírt arról, hogy magyar menekültek léptek jugoszláv területre.

November 6-án a legfontosabb hír – az Egyiptom ellen megindított angol-francia invázió mellett – az, hogy az ENSZ határozatot hozott, melyben követeli a szovjet csapatok kivonulását Magyarországról.

A *Magyar Szó* 1956. november 8-án ad hírt Milenko Milovanov jugoszláv diplomata tragikus haláról. A lap nem írta meg, de a bizalmas diplomáciai iratokból kiderült: Milovanov akkor vesztette életét, amikor november 5-én egy szovjet harcokosi „véletlenül” tüzet nyitott a budapesti jugoszláv nagykövetség épületére.¹⁵ Annak tudatában, hogy Nagy Imréék ekkor már a jugoszláv követségen tartózkodtak, elképzelhető, hogy az eset mennyire volt a véletlen műve – kizárt dolog, hogy a szovjetek ne tudták volna, hogy melyik a jugoszláv követség épülete. Ez figyelmeztetés volt szovjet részéről: senki se érezze magát biztonságban, bárhol is húzta meg magát.

A jugoszláv kormánynak a szovjet beavatkozást követő hivatalos álláspontját

¹³ Magyar Szocialista Munkáspárt – az állampárt neve 1956-tól.

¹⁴ Honvédelmi Minisztérium.

¹⁵ Ormos Mária – Vida István (sorozatszerkesztők): *Top secret – Iratok a magyar-jugoszláv kapcsolatok történetéhez. Magyar-jugoszláv kapcsolatok 1956*. Bp., 1995.

Branko Drašković külügyi szóvivő tolmácsolta, nyilatkozatát november 10-én közölte a lap. Újságírói kérdésre, hogy a Magyarországon történtek után érvényben van-e az a szovjet nyilatkozat, hogy minden népnek joga van döntenie belső be rendezéséről, Drašković ezt mondta: „Az említett nyilatkozatban kifejtett elvek mindenképpen előmozdítják a szocialista országok közötti viszonyt.” Cáfolta a hírt, hogy a jugoszláv hatóságok magyarországi menekülteket toloncoltak vissza.

A lap hírt adott az élet fokozatos normalizálódásáról a jugoszláv-magyar határon: ez tette lehetővé a külföldi segélyek Magyarországra érkezését Jugoszlávián keresztül, a jugoszláv-magyar vasúti teherforgalom helyreállításának eredményeként.

Az 1956. november 16-ai szám címlapján jelentette meg *A szocializmus időszzerű kérdéseiről és a nemzetközi helyzetről* címmel a JKSZ főtitkárának, Josip Broz Titónak november 11-én Pulán a pártaktíva előtt megtartott beszédét.¹⁶ A beszédben a főtitkár részletesen kifejtette a jugoszláv pártvezetés véleményét és álláspontját a magyarországi és lengyelországi eseményekkel, valamint a szuezi válsággal kapcsolatban. Magyarország viszonylatában a Rákosi-Gerő klikk hibáit emelte ki, amelyek megrontották a jugoszláv-magyar kapcsolatokat is. Nem tartja szerencsésnek a szovjet beavatkozást, de „a cél szentesíti az eszközt” alapon a szocializmus megvédésének érdekében helyesli, és a Kádár-kormányt támogatásáról biztosítja.

1956. november 16-tól a jugoszláv lapoknak – így a *Magyar Szónak* is – Gavro Altman személyében ismét volt tudósítója Budapesten. A november 16–23-ig tartó időszakban Altman tudósításaiban az elhúzódoó sztrájkokról, a Központi Munkástanács tevékenységéről, a vásárlási lázról tájékoztatta a jugoszláv olvasókat. A fordulópont, a magyar történelem e szakaszának lezárása 1956. november 22-én következett be: Nagy Imrét és társait a szovjetek elrabolták, miután elhagyták a jugoszláv nagykövetséget.

A jugoszláv sajtó ezt a hírt csak két nappal később, november 24-én közölte. A *Magyar Szó* 1956. november 24-ei címlapján ezzel kapcsolatban két cikk jelent meg. Időrendi sorrendben az első – aminek még talán 23-án kellett volna megjelennie – az, amely a magyar és a jugoszláv kormány közötti megegyezésről tudósít, címe: *Szavatolták Nagy és társai személyi biztonságát*. A másik már a Nagy-csoport elrablásáról tájékoztat – a külügyi államtitkár-helyettesre hivatkozva – diplomatikusan, burkolt formában: *A JSZNK-kormány a baráti viszony durva megsértésének tekintené, ha a Magyar NK-kormány megszegné az egyezményt* címmel, a cikk alcíme: *Nem érkeztek otthonukba Nagy Imre és társai*. Az események valós történetét a lap belső oldalán közli *Hogyan hurcolták el Nagyot és társait?* címmel, Altman telefonjelentése alapján. A következőket írja: „...Azonban már a nagykövetség épülete előtt, a Hősök tere és a volt Sztálin út – most Ifjúság útja –

¹⁶ MSz 1956. nov. 16.

sarkán az autóbuszba egy szovjet tiszt szállt be, a szovjet biztonsági szervek gépkocsija az autóbusz mellé, egy másik pedig az autóbusz mögé állt, s kisvártatva a kocsisor a Gorkij utcában lévő szovjet városparancsnokság felé vette útját. Azt a két jugoszláv diplomatát, akik az autóbuszban tartózkodtak, és tiltakoztak a szovjet szervek eljárása ellen, a parancsnokság épülete előtt egyszerűen kidobták az autóbuszból.

Kijelentésükre, hogy ily módon megsértik a jugoszláv és a magyar kormány között létrejött egyezményt, a szovjet tiszt azt válaszolta, hogy neki semmi köze az egyezményhez, és hogy parancsot kapott: vegye át ezeket az embereket. A jugoszláv diplomaták tiltakoztak a szovjet tisztelnél egy harmadik fél beavatkozása miatt, amely nem vett részt a jugoszláv és a magyar kormány között Nagy Imre és társai biztonságának szavatolásáról kötött egyezményben, és az egyezmény valóra váltásában.

A rendőrautókat két páncélkocsi cserélte fel, és az autóbusz Nagy Imrével és a többiekkel ismeretlen irányba eltávozott.”

Az 56-os forradalom szemtanúja: Dobrica Ćosić

A Magyar Szó 1956. november 8-tól december 3-ig közölte Dobrica Ćosić szerb író folytatásos tárcáját *Hét nap Budapesten* címmel, amit a belgrádi Borbától vett át. A tárcá az író naplójegyzetei alapján készült, amit budapesti tartózkodása során vezetett, kitűnő kritikája 2002-ben jelent meg Tomán László tollából. Ćosić – a népfelszabadító háborút megjárt író, meggyőződéses kommunista – 1956. október 23-án érkezett Varsóból Budapestre. Magával hozza a lengyelországi események benyomását, amelyek mély hatással vannak rá: bízik benne, hogy a szocializmus képes megújulni a népi demokratikus államokban. Budapesten egy nemzetközi írókonferencián kellett részt vennie a Kultúrkapcsolatok Intézetének vendégeként. Magyar íróársai invitálására részt vesz a Petőfi-szobornál szervezett nagygyűlésen, ahol zavarba ejti a Kossuth-címer látványa: szerinte ez a nacionalizmus megnyilvánulása. Kételyeit tovább növeli a Sztálin-szobrot ledöntő tömeg eufóriája, valamint a szovjetek kivonulását követelő jelszavak – ebben sovinizmust vél felfedezni.

Úgy látja, hogy a pártvezetés erőtlen és kételkedik a magyar kommunisták elkötelezettségében. Retteg a magyarországi szocializmus, és általában a szocializmus sorsáért. Csak akkor nyugszik meg kissé, amikor értesül arról, hogy a jugoszláv vezetés támogatja Nagy Imre kormányát.

Elítéli a kommunisták ellen végrehajtott állítólagos atrocitásokat és lincseléseket, felháborodottan számol be a Köztársaság téri pártház ostromáról. Elismeri, hogy a felkelés célja a függetlenség, de szerinte Magyarország szocialista jövőjét is felszámolták.

Október 31-én, egy Budapestre jugoszláv segélyt szállító repülőgép fedélzetén hagyja el Magyarországot. Tárcájában megfogalmazott végkövetkeztetése józan,

szerinte az 56-os magyarországi eseményekről a történelem fogja kimondani az utolsó szót.

Összefoglalás

A vajdasági magyarság napilapja, a *Magyar Szó* 1956. október 25. és 1956. november 24. között követte nyomon, és tudósította olvasóit az 1956-os magyarországi forradalom eseményeiről. A közölt információk legfontosabb forrásait a hazai és külföldi hírügynökségek által közölt hírek, a budapesti rádió híradásai, valamint a saját újságírók tudósításai képezték. A *Magyar Szó* közölt cikkeinek ismeretében megállapítható, hogy a magyarországi eseményekről részletesen, a lehetőségekhez mérten tárgyilagosan tudósította olvasóit. Valamennyi írásból – a hivatalos jugoszláv állásfoglalást tükrözve – kitűnik a vérontás beszüntetésének óhaja és a békés, demokratikus kibontakozás igénye, valamint a magyarországi szocializmus sorsa iránt érzett aggodalom. A cikkek zöme támogatta az ország függetlenségét és a munkás-önigazgatás bevezetését Magyarországon, amivel – jugoszláv mintára – emberarcúvá válhatott volna a szocializmus. Viszont – mint tudjuk – az emberarcú, önigazgatású jugoszláv szocializmus sem kerülhette el sorát...